

Keywords: intellect, social intelligence, educational approach, informational approach, cognitive, mnemonic and empathic components of social intelligence.

Відомості про автора

Івашкевич Едуард Зенонович – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне, Україна.

Ivashkevych, E.Z., PhD, Assoc. Prof., Dept. of general psychology and psycho-diagnostics, Rivne State Humanitarian University, Rivne, Ukraine.

E-mail: Natasha1273@ukr.net

УДК 159.920.7:[965-12]

Івашкевич І.В.

РЕЦЕПЦІЯ СТРУКТУРИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦЯ

Івашкевич І.В. Рецепція структури професійної компетентності фахівця. У статті окреслено особливості компетентнісного підходу та проаналізовано існуючі в науковій літературі теорії та концепції, які пропонують різні компетенції в структурі професійної компетентності фахівця. Охарактеризовано психологічний підхід, який наголошує на зв'язку професійної компетентності з поняттям соціалізації особистості. Зазначено, що з цієї точки зору компетентність є високим рівнем навченості індивіда, оволодіння ним соціальними формами активності, що дозволяє суб'єкту успішно виконувати професійну діяльність; високим рівнем розуміння навколишнього світу та вмінням адекватно взаємодіяти з ним. Описано інтегративний підхід до визначення професійної компетентності фахівця.

Ключові слова: професійна компетентність, компетентнісний підхід, компетенції, соціалізація особистості, соціальні форми активності, інтегративний підхід.

Івашкевич І.В. Рецепція структури професійної компетентності фахівця. В статті описані особливості компетентнісного підходу та проаналізовані існуючі в науковій літературі теорії та концепції, які пропонують різні компетенції в структурі професійної компетентності фахівця. Охарактеризовано психологічний підхід, який наголошує на зв'язку професійної компетентності з поняттям соціалізації особистості. Зазначено, що з цієї точки зору компетентність є високим рівнем навченості індивіда, оволодіння ним соціальними формами активності, що дозволяє суб'єкту успішно виконувати професійну діяльність; високим рівнем розуміння навколишнього світу та вмінням адекватно взаємодіяти з ним. Описано інтегративний підхід до визначення професійної компетентності фахівця.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, компетентностный подход, компетенции, социализация личности, социальные формы активности, интегративный подход.

Постановка проблеми. Аналіз теорій та концепцій психологічної науки щодо визначення професійної компетентності фахівця свідчить про те, що поняття «компетентність» знаходиться в одному категоріальному просторі з такими дефініціями, як «обізнаність» (знання, грамотність, поінформованість), «підготовленість» (підготовка, здатність), «готовність», «авторитетність»; діяти компетентно означає зі знанням справи, майстерно, кваліфіковано, вміло і т.д. виконувати власну професійну діяльність [5, с.15]. Отже, саме по собі поняття професійної компетентності є доволі складним, інтегративним уявленням, яке вміщує багато складових, що за своєю суттю позначають той чи інший ряд психологічних чи психічних явищ, які, у свою чергу, зумовлюють структуру професійної компетентності фахівця. Так, зробимо спробу проаналізувати всі ці напрями та моменти, які й визначатимуть структуру професійної компетентності фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Структура професійної компетентності фахівця розглядається в наукових публікаціях, як правило, з точки зору базових (ключових) компетенцій спеціаліста. Зокрема, сім загальноосвітніх ключових компетенцій фахівця виділяє А.В. Хуторський: ціннісно-смыслову, загальнокультурну, навчально-пізнавальну, інформаційну, комунікативну, соціально-трудова, а також компетенцію особистісного самовдосконалення. Автор зазначає, що їх зміст не суперечить змісту ключових компетенцій працівника, виділених Радою Європи [14].

Наступну структуру ключових компетенцій сучасного фахівця пропонує Т.М. Лобанова: 1) системне мислення; 2) аналітичні здібності; 3) інноваційність; 4) гнучкість мислення, готовність до змін; 5) орієнтація на систематичний саморозвиток своєї особистості; 6) організаторські здібності; 7) уміння керувати часом; 8) робота в команді; 9) комунікативні ділові вміння; 10) уміння вести переговори; 11) орієнтація на клієнта, знання політики і стандартів у галузі роботи з клієнтами [6, с. 187].

Зарубіжні дослідники розглядають професійну компетентність як володіння методами впливу на середовище (І. Борг, М. Міллер, Т. Стауфенбіл), як сукупність знань, вмінь та навиків, які дозволяють фахівцю успішно розв'язувати завдання та задачі (М. Каплан, І. Нигіст, М. Перлмуттер); пов'язують

професійну компетентність з операціональним забезпеченням окремих дій в структурі діяльності (Г. Шредер, М. Ворверг), зводять професійну компетентність до знання особливостей сфери діяльності та використання окремих методів в цій сфері (С. Доллінер, С.П. Дірстра) [цит. за 5, с. 32].

Проте питання – якою все ж таки має бути структура професійної компетентності фахівця – до сих пір є не до кінця визначеним в науковій царині. Тому завданнями нашої статті є:

1. Окреслити особливості компетентнісного підходу та проаналізувати існуючі в науковій літературі теорії та концепції, які пропонують різні компетенції в структурі професійної компетентності фахівця.

2. Охарактеризувати психологічний підхід, який наголошує на зв'язку професійної компетентності з поняттям соціалізації особистості.

3. Описати інтегративний підхід до визначення професійної компетентності фахівця.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. У структурі професійно-термінологічної компетентності студентів вищих аграрних навчальних закладів Л.В. Вікторова виокремлює такі компетенції: інформаційну (здатність до пошуку необхідної інформації, ефективне застосування інформаційних технологій та відповідних програмних продуктів), комунікативну (знання ділового етикету та основ конфліктології, вміння будувати стосунки з іншими людьми, виступати перед аудиторією, толерантність до інших поглядів на термінологію, ефективна групова взаємодія, визнання себе частиною соціальної групи, громадянська активність, позитивне настановлення щодо себе та інших), прагматичну (уміння вживати наукові терміни відповідно до комунікативних намірів фахівця та ситуативних умов мовлення), мовленнєву (реалізація термінологічних знань через аудіювання, говоріння, читання, письмо) та лінгвістичну (знання орфоепічних, орфографічних, лексичних, граматичних і стилістичних норм, понятійного апарату науки про мову, основних мовних законів та правил побудови термінів) [3, с.12-13].

У роботах О.О. Бабаян зазначено, що професійна компетентність економіста вміщує такі компетенції: концептуальну, інструментальну, інтеграційну, адаптивну, особистісну тощо [2, с. 8].

Займаючись проблемою формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики засобами інформаційно-педагогічного моделювання, Г.В. Монастирна виокремлює такі компетенції у структурі професійної компетентності, як педагогічну, спеціальну та комунікативну компетенції. На особливу увагу заслуговує запропонована дослідницею інформаційна складова. У контексті проведеного дослідження Г.В. Монастирна стверджує, що інформаційна складова є надзвичайно важливою, адже наявність інформації в Інтернет-мережі (з дотриманням відповідних вимог обмеження доступу) надає можливості щодо здійснення контролю керівниками слідчих підрозділів над курсантами, яких вони спрямували на навчання. Більше того, цей контроль може здійснюватися і керівниками головних управлінь – як один з елементів не тільки контролю своїх підлеглих, а й відбору найбільш підготовлених курсантів на певні посади, пов'язані із більшим обсягом роботи і функціональних обов'язків [8].

Вивчаючи питання формування професійної компетентності заступника директора з навчально-виховної роботи загальноосвітнього навчального закладу, В.І. Ростовська у структурі професійної компетентності виділила такі види компетенцій: ключові; персональні (гуманістичні) та соціальні [10, с. 15].

Також Т.В. Трегубенко визначає професійну компетентність майбутнього дільничного інспектора міліції як інтегративну якість фахівця правоохоронної діяльності, що вміщує сукупність професійно значущих знань, умінь та навичок майбутнього дільничного інспектора міліції, а також його особистісних якостей. Дослідниця наголошує на тому, що професійна компетентність майбутнього дільничного інспектора міліції складається з ключових, базових та спеціальних компетенцій [13, с. 13]. Отже, специфічними компетенціями дільничних інспекторів міліції є: профілактична; адміністративна; кримінально-процесуальна; організаційна та соціально-правова компетенції тощо. У дослідженнях Т.В.Трегубенко визначено і розкрито компоненти професійної компетентності майбутнього дільничного інспектора міліції (мотиваційно-вольовий, комунікативний, рефлексивно-функціональний тощо) [13, с. 13].

У роботах О.О. Юртаєвої професійно-педагогічна компетентність майстрів виробничого навчання будівельного профілю в системі післядипломної освіти визначається як багатогранне, складне утворення, що охоплює сукупність взаємопов'язаних професійно важливих якостей і компетенцій, необхідних для успішного здійснення професійно-педагогічної діяльності в закладах професійно-технічної підготовки фахівців будівельного профілю. Згідно з даним положенням, в дослідженнях О.О. Юртаєвої обґрунтовано взаємозв'язок інтелектуальних, професійно важливих та особистісних якостей, що визначають рівень підготовленості майстра до педагогічної діяльності у професійно-технічних навчальних закладах й характеризують готовність до здійснення фахової діяльності [17, с. 14].

У парадигмі даних концепцій С.В. Чеботарьова виокремлює компетенції, які мають бути притаманними спеціалісту-психологу, а саме:

1. Універсальні професійні компетенції – якості особистості, які забезпечують ефективну роботу і результати професійної діяльності незалежно від професійної галузі, які є однаковими для всіх спеціалістів.

2. Поліфункціональні (соціономічні) компетенції, до яких відносяться компетенції, що входять до особистісного блоку: професійна соціальна спрямованість особистості – спрямованість на професію «людина-людина»; професійно важливі якості особистості (емпатія, толерантність, рефлексивність,

самоконтроль та ін.); комунікативні та інтелектуальні здатності; професійне мислення і професійне спілкування, а також компетенції, включені до мотиваційно-ціннісного блоку (загальнолюдські цінності, альтруїстичні мотиви, гуманістичні настановлення).

3. Функціональні компетенції – діагностична, корекційна, розвивальна, освітня, профілактична, консультативна, науково-дослідна, експертна, в структурі кожної з яких виділяються: когнітивний (фундаментальні, спеціальні, прикладні, нормативно-правові та методичні знання) і діяльнісний (професійні вміння, навички, досвід) блоки [15, с. 7].

У парадигмі іншого підходу професійну компетентність пов'язують з поняттям соціалізації особистості. З цієї точки зору компетентність є високим рівнем навченості індивіда, оволодіння ним соціальними формами активності, що дозволяє суб'єкту успішно виконувати професійну діяльність [4]; високим рівнем розуміння навколишнього світу та вмінням адекватно взаємодіяти з ним [5, с. 54].

Деякі вчені під професійною компетентністю розуміють характеристику кінцевої цілі навчання, принципів інтегральної освіти в структурі моделі спеціаліста [1; 4]. Дане інтеграційне утворення буде вміщувати як рівень навченості, так і рівень готовності до виконання діяльності, а також й особистісні якості, потрібні фахівцеві для досягнення успіху у діяльності. Зокрема, А.І. Ахулкова вважає, що професійна компетентність студентів містить дві базових складових:

- професійні знання і досвід (з дисциплін загальноосвітнього і професійного блоків, причому загальноосвітня підготовка є базовою для опанування спеціальних дисциплін і професії); готовність до оволодіння новими знаннями (досвідом) – прагнення вийти за межі вивченого;

- здатність до адаптації, яка характеризується двома компонентами: гнучкістю мислення і полнезалежністю сприймання інформації [1].

У дослідженнях О.С. Губаревої, які стосувалися вивчення психологічних особливостей формування професійної компетентності працівників органів внутрішніх справ [4], на основі системного підходу виділено та обґрунтовано комплекс вимог щодо професійної компетентності та професіоналізму працівників. Побудовано психограму фахівця, яка включає в себе особистісні якості, що відповідають багаторівневій ієрархічній структурі психіки; визначено основні професійно важливі психологічні якості персоналу: мотиваційно-цільові, інтелектуальні, комунікативні, регуляторні, характерологічні тощо. Ці якості й увійшли до створеної О.С. Губаревою моделі професійної компетентності керівника підрозділу органів внутрішніх справ [4].

Більшість досліджень у психологічній царині присвячено вивченню професійної компетентності педагога. Так, В.І. Саук, займаючись проблемою розвитку професійної компетентності вчителів географії у системі післядипломної педагогічної освіти, з'ясувала, що структура професійної компетентності вчителя – це складна інтегрована система, яка складається із взаємопов'язаних і взаємозалежних компонентів та елементів: мотиваційного, когнітивного, операційного, особистісного тощо. Науковцем запропоновано авторську модель професійної компетентності вчителя географії. В основу моделі покладено функції педагога сучасної школи, які визначили виокремлення відповідних видів діяльності вчителя географії як окремих типів компетентностей: психологічної, предметної (географічної), дидактичної, методичної, комунікативної, управлінської та проєктивної [11].

Такий підхід до визначення професійної компетентності фахівця ми вважаємо інтегративним, адже на рівні із мотиваційною та операційною складовими структура професійної компетентності включає в себе когнітивну та особистісну складові. Саме цей підхід наголошує на особистісному розвитку фахівця, залежності рівня сформованості професійної компетентності від особистісних можливостей індивіда.

Побудовою технології формування професійної компетентності майбутніх викладачів педагогічного коледжу займалася А.І. Ахулкова. Науковець зазначає, що зміст професійної компетентності майбутнього викладача педагогічного коледжу, процес її формування в умовах вищих навчальних закладів тощо визначається цілями, завданнями, характером майбутньої професійної діяльності і являє собою єдність теоретичної, практичної та мотиваційної готовності, а також здатності випускника навчального закладу здійснювати професійну діяльність.

Критеріями сформованості професійної компетентності майбутнього викладача педагогічного коледжу постають його готовність і здатність до оволодіння змістом навчальних дисциплін та структурно-композиційна реалізація цього змісту у проєктуванні авторської технології навчання; здатність майбутнього викладача до планування та організації навчальної та регулювання пізнавальною діяльністю учнів; здатність фахівця до управління мотивацією студентів. Показниками сформованості професійної компетентності майбутніх викладачів є: мотиваційно-ціннісне ставлення до опанування змістом, принципами та функціями педагогічної діяльності; знання прийомів і способів розв'язання професійних практичних завдань та задач і вміння їх творчо використовувати; самостійність у прийнятті рішень; здатність до варіювання знаннями, професійним і соціальним досвідом (пошук альтернатив тощо).

Поєднання цих показників, зазначає А.І. Ахулкова, може характеризувати пасивний (низький), наслідувальний (нижче середнього), активно-пошуковий (середній), творчий (високий) рівні сформованості професійної компетентності у студентів вузу – майбутніх викладачів педагогічного коледжу [1, с. 5-6].

Вивчаючи питання побудови структурно-функціональної моделі професійної компетентності майбутнього лікаря як основи діагностування його фахових якостей, М.Р. Мруга уточнив поняття професійної компетентності майбутнього лікаря [9]. Концепція професійної компетентності лікаря ґрунтується на функціональному підході, за якого людина є компетентною не сама по собі, а стосовно реалізації фахових функцій, коли вона успішно здійснює професійну діяльність або розв'язує завдання чи задачі у відповідь на індивідуальні або соціальні вимоги. Така компетентність має специфічну внутрішню структуру (когнітивні, психомоторні, емоційні, мотиваційні, соціальні, етичні та поведінкові компоненти тощо), але оцінити сформованість професійної компетентності можна лише шляхом спостереження за зовнішніми реальними діями людини в конкретних професійних ситуаціях, проаналізувавши рівень мотивації індивіда, коли він мобілізує свої індивідуальні якості та можливості для здійснення продуктивної діяльності. Також М.Д. Мруга зазначає, що професійна компетентність може набуватися впродовж усього життя; надзвичайно важливою є роль соціальних інституцій, зокрема, освітніх установ, у процесі набуття індивідом професійної компетентності [9, с. 5].

Займаючись проблемою професійної комп'ютерно-інформаційної підготовки майбутніх слідчих у вищих навчальних закладах МВС України, М.І. Шерман запропонував структуру професійної компетентності, яку, на його думку, становлять такі складові: змістова, процесуально-операційна та особистісно-мотиваційна. Змістова складова комп'ютерно-інформаційної компетентності майбутніх слідчих є домінуючою, в якій теоретичний потенціал інформатики детермінується завданнями правоохоронної діяльності у чинному правовому полі України. Процесуально-операційна складова комп'ютерно-інформаційної компетентності майбутніх слідчих становить інструментарій ефективної діяльності слідчих під час виконання своїх функціонально-посадових обов'язків з використанням сучасних інформаційних засобів та є передумовою подальшого професійного зростання і саморозвитку слідчих. Особистісно-мотиваційну складову утворюють інтегральні характеристики майбутніх слідчих: емоційно-вольова зрілість, висока правова свідомість, поєднання позитивного ставлення до новацій у правоохоронній діяльності зі здоровим консерватизмом, вольова стійкість в екстремальних ситуаціях, нестандартність і творчість мислення, евристичність вчинків, високий рівень особистої відповідальності за прийняті рішення, дисциплінованість, відданість служінню народу України [16, с. 29].

У парадигмі даних концепцій А.К. Маркова пропонує своє визначення професійної компетентності: це – індивідуальне поєднання психічних якостей, визначений психічний стан, що дозволяє діяти самостійно і відповідально; отже, професійна компетентність позначає володіння людиною здатностями й уміннями виконувати певні професійні функції [7]. В якості основних структурних компонентів професійної компетентності дослідниця розглядає здатність і вміння суб'єкта реалізовувати професійні функції. Таким чином, здатності фахівця мають бути обов'язково включеними до структури професійної компетентності.

Отже, більшість вчених визначають професійну компетентність, виходячи з її складових. Так, наприклад, Г.М. Серіков тлумачить компетентність фахівців як базову характеристику їх кваліфікації, в якій представлені знання, необхідні для здійснення професійної діяльності [12, с. 43]. Науковець зазначає, що в даному визначенні компетентності наголошується здатність фахівця застосовувати теоретичні та практичні знання щодо предмету професійної діяльності. Серед компонентів професійної компетентності Г.М. Серіков називає знання та вміння, необхідні для здійснення спеціалістом успішної діяльності [12, с. 44].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, проблема професійної компетентності в психології розглядається у поєднанні з проблемами становлення готовності особистості до виконання професійної діяльності, формування соціалізації фахівця, набуття спеціалістами базових та спеціальних компетенцій, особистісного та професійного зростання тощо.

Професійна компетентність – це складне, системне явище, що включає в себе знання, вміння, навички, професійно значущі якості особистості фахівця, що забезпечують виконання ним власних професійних обов'язків; це – підготовленість працівника до виконання професійних функцій, пов'язаних зі спеціалізацією. Професійна компетентність як складне системне явище складається з компонентів: мотиваційного, змістового, процесуально-операційного, діяльнісно-процесуального, функціонально-особистісного та інших.

Становлення професійної компетентності передбачає активну й усвідомлену трансформацію наявних особистісних характеристик відповідно до особливостей обраної професії. При цьому професійне становлення особистості являє собою процес структурно-динамічного розвитку суб'єкта, в ході якого формуються і розвиваються професійно важливі якості особистості, адекватні форми її професійної активності, які відповідають соціальним і професійним вимогам та настановленням індивіда. Фундаментальною умовою становлення професійної компетентності фахівця є необхідність змін, перетворення свого внутрішнього світу і пошук нових можливостей самореалізації в професійному плані, тобто, – підвищення свого рівня професійної компетентності.

На жаль, структура професійної компетентності майбутніх юристів та питання психологічних особливостей становлення професійної компетентності фахівців юридичної галузі діяльності не були предметом спеціальних, у тому числі емпіричних, досліджень. Отже, зважаючи на існуючі теоретичні та практичні передумови вивчення даної проблеми, виникає суттєва необхідність її спеціального аналізу як в теоретичному, так і в експериментальному плані, що буде зроблено в наступних наших публікаціях.

Список використаних джерел

1. Ахулкова А.И. Технологии формирования профессиональной компетентности будущих преподавателей педагогического колледжа: автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. пед. наук / Анастасия Ивановна Ахулкова. – Курск : Кур. гос. ун-т., 2004. – 21, [2] с.
2. Бабаян О.О. Формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами імітаційно-рольового моделювання: автореф. дис. ... канд. педагог. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Олена Олексіївна Бабаян. – Луганськ, 2009. – 20, [2] с.
3. Вікторова Л. В. Формування професійно-термінологічної компетентності студентів вищих аграрних навчальних закладів у фаховій підготовці: автореф. дис. ... канд. педагог. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Леся Вікторівна Вікторова. – Чернігів, 2009. – 21, [2] с.
4. Губарева О.С. Психологічні особливості формування професійної компетентності працівників ОВС: автореф. дис. ... канд. психолог. наук: спец. 19.00.06 «Юридична психологія» / Ольга Семенівна Губарева. – Х., 2005. – 19, [2] с.
5. Кайдаш А.В. Психологические особенности профессиональной компетентности сотрудников правоохранительных органов [Электронный ресурс]: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01 / Андрей Васильевич Кайдаш. – Ставрополь: РГБ, 2006. – 230 с. – (Из фондов Российской Государственной Библиотеки).
6. Лобанова Т.Н. Мотивационные стратегии в управлении персоналом [Текст] / Татьяна Николаевна Лобанова // Вопросы государственного и муниципального управления. ISSN 1999–5431. – № 1. – 2011. – С. 179-200.
7. Маркова А.К. Психологический анализ профессиональной компетентности учителя [Текст] / Аэлита Капитоновна Маркова // Советская педагогика. – 1990. – № 8. – С.82-88.
8. Монастирна Г. В. Формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики засобами інформаційно-педагогічного моделювання: автореф. дис. ... канд. педагог. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Галина Вікторівна Монастирна. – Луганськ, 2009. – 20, [2] с.
9. Мруга М.Р. Структурно-функціональна модель професійної компетентності майбутнього лікаря як основа діагностування його фахових якостей: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Марина Рашидівна Мруга. – К., 2007. – 19, [2] с.
10. Ростовська В. І. Управління процесом формування професійної компетентності заступника директора з навчально-виховної роботи загальноосвітнього навчального закладу: автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.06 «Теорія та методика управління освітою» / Вікторія Іванівна Ростовська. – К., 2009. – 22, [2] с.
11. Саюк В.І. Розвиток професійної компетентності вчителів географії у системі післядипломної педагогічної освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Валентина Іванівна Саюк. – К., 2007. – 22, [2] с.
12. Сериков Г.Н. Элементы теории системного управления образованием [Текст] / Геннадий Николаевич Сериков. – Челябинск: Изд-во ЧГТУ, 1995. – 175 с.
13. Трегубенко Т. В. Формування професійної компетентності майбутніх дільничних інспекторів міліції у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. педагог. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Тетяна Валеріївна Трегубенко. – Хмельницький, 2011. – 22, [2] с.
14. Хуторской А.В. Ключевые компетенции и образовательные стандарты [Электронный ресурс] / Андрей Викторович Хуторской // Доклад на отделении философии образования и теоретической педагогики РАО 23 апреля 2002 г. – Центр «Эйдос». – www.eidos.m/news/compnet.htm
15. Чеботарёва С.В. Компетентностная модель специалиста в высшем профессиональном образовании [Текст] / Светлана Викторовна Чеботарёва // Проблемы многоуровневого образования: [материалы XIII Междунар. науч.-метод. конф.: межвуз. темат. сб.]. – Новгород: Нижегород. гос. архитектур.-строит. ун-т., 2009. – С. 158-160 [0,1п.л.].
16. Шерман М.І. Теоретичні та методичні основи професійної комп'ютерно-інформаційної підготовки майбутніх слідчих у вищих навчальних закладах МВС України: автореф. дис. ... докт. педагог. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Михайло Ісаакович Шерман. – К., 2010. – 45, [2] с.
17. Юртаєва О.О. Розвиток професійно-педагогічної компетентності майстрів виробничого навчання будівельного профілю у системі післядипломної педагогічної освіти: автореф. дис. ... канд. педагог. наук / Ольга Олексіївна Юртаєва, спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – К., 2011. – 21, [2] с.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Axulkova A.I. Tehnologii formirovaniya professional'noj kompetentnosti budushhix prepodavatelej pedagogicheskogo kolledzha : Avtoref. dis. na soiskanie nauch. stepeni kand. ped. nauk / Anastasiya Ivanovna Axulkova. – Kursk : Kur. gos. un-t., 2004. – 21, [2] s.
2. Babajan O.O. Formuvannya profesijnnoi kompetentnosti majbutnich ekonomistiv zasobamy imitacijno-roliovoho modeliuvannya : Avtoref. dys. ... kand. pedahoh. nauk : spec. 13.00.04 «Teorija i metodyka profesijnnoi osvity» / Olena Oleksijivna Babajan. – Luhan'sk, 2009. – 20, [2] s.

3. Viktorova L. V. Formuvannya profesijno-terminolohičnoji kompetentnosti studentiv vyščych ahrarnych navčal'nyh zakladiv u fachovij pidhotovci : Avtoref. dys. ... kand. pedahoh. nauk : spec. 13.00.04 «Teorija i metodyka profesijnoji osvity» / Lesia Viktorivna Viktorova. – Černihiv, 2009. – 21, [2] s.
4. Hubarieva O.S. Psycholohični osoblyvosti formuvannya profesijnoji kompetentnosti pracivnykiv OVS : Avtoref. dys. ... kand. psycholoh. nauk : spec. 19.00.06 «Jurydyčna psycholohija» / Ol'ha Semenivna Hubarieva. – Ch., 2005. – 19, [2] s.
5. Kajdash A.V. Psixologicheskie osobennosti professional'noj kompetentnosti sotrudnikov pravooxranitel'nyx organov [E'lektronnyj resurs] : Dis. ... kand. psixol. nauk : 19.00.01 / Andrej Vasil'evich Kajdash. – Stavropol' : RGB, 2006. – 230 c. – (Iz fondov Rossijskoj Gosudarstvennoj Biblioteki).
6. Lobanova T.N. Motivacionnye strategii v upravlenii personalom [Tekst] / Tat'jana Nikolaevna Lobanova // Voprosy gosudarstvennogo i municipal'nogo upravleniya. ISSN 1999–5431. – № 1. – 2011. – S. 179-200.
7. Markova A.K. Psixologicheskij analiz professional'noj kompetentnosti uchitelya [Tekst] / Ae'lita Kapitonovna Markova // Sovetskaya pedagogika. – 1990. – № 8. – S. 82-88.
8. Monastyrna H. V. Formuvannya profesijnoji kompetentnosti majbutnich učyteliv informatyky zasobamy informacijno-pedahohičnoho modeliuвання : Avtoref. dys. ... kand. pedahoh. nauk : spec. 13.00.04 «Teorija i metodyka profesijnoji osvity» / Halyna Viktorivna Monastyrna. – Luhan'sk, 2009. – 20, [2] s.
9. Mruha M.R. Strukturno-funkcionalna model' profesijnoji kompetentnosti majbutnioho likaria jak osnova diahnostuvannya joho fachovych jakostej : Avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : spec. 13.00.04 «Teorija i metodyka profesijnoji osvity» / Maryna Rašydivna Mruha. – K., 2007. – 19, [2] s.
10. Rostov'ska V. I. Upravlinnia procesom formuvannya profesijnoji kompetentnosti zastupnyka dyrektora z navčal'no-vychovnoji roboty zahalnoosvitnioho navčal'nogo zakladu : Avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : spec. 13.00.06 «Teorija ta metodyka upravlinnia osvitoju» / Viktorija Ivanivna Rostov'ska. – K., 2009. – 22, [2] s.
11. Sajuk V.I. Rozvytok profesijnoji kompetentnosti včyteliv heohrafiji u systemi pisljadiplomnoji pedahohičnoji osvity : Avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : spec. 13.00.04 «Teorija i metodyka profesijnoji osvity» / Valentyna Ivanivna Sajuk. – K., 2007. – 22, [2] s.
12. Serikov G.N. E'lementy teorii sistemnogo upravleniya obrazovaniem [Tekst] / Gennadij Nikolaevich Serikov. – Chelyabinsk : Izd-vo ChGTU, 1995. – 175 s.
13. Trehubenko T. V. Formuvannya profesijnoji kompetentnosti majbutnich diłnyčnyh inspektoriv miliciji u procesi fachovoji pidhotovky : Avtoref. dys. ... kand. pedahoh. nauk : spec. 13.00.04 «Teorija i metodyka profesijnoji osvity» / Tetiana Valerijivna Trehubenko. – Chmel'nyčkij, 2011. – 22, [2] s.
14. Xutorskoj A.V. Klyucheve kompetencii i obrazovatel'nye standarty [E'lektronnyj resurs] / Andrej Viktorovich Xutorskoj // Doklad na otdelenii filosofii obrazovaniya i teoreticheskoy pedagogiki RAO 23 aprelya 2002 g. – Centr «E'jdos». – www.eidos.m/news/compet.htm
15. Chebotaryova S.V. Kompetentnostnaya model' specialista v vysshem professional'nom obrazovanii [Tekst] / Svetlana Viktorovna Chebotaryova // Problemy mnogourovnevnogo obrazovaniya : [materialy XIII Mezhdunar. nauch.-metod. konf. : mezhvuz. temat. sb.]. – Novgorod : Nizhegor. gos. arxitektur.-stroit. un-t., 2009. – S. 158-160 [0,1p.l.].
16. Šerman M.I. Teoretyčni ta metodyčni osnovy profesijnoji kompjuterno-informacijnoji pidhotovky majbutnich slidčych u vyščych navčal'nyh zakladach MVS Ukrajinu : Avtoref. dys. ... doktora pedahohičnyh nauk : spec. 13.00.04 «Teorija i metodyka profesijnoji osvity» / Mychajlo Isaakovyč Šerman. – K., 2010. – 45, [2] s.
17. Jurtajeva O.O. Rozvytok profesijno-pedahohičnoji kompetentnosti majstriv vyrobnyčoho navčання budivél'nogo profilju u systemi pisljadiplomnoji pedahohičnoji osvity : Avtoref. dys. ... kand. pedahoh. nauk / Ol'ha Oleksijivna Jurtajeva, spec. 13.00.04 «Teorija i metodyka profesijnoji osvity». – K., 2011. – 21, [2] s.

Ivashkevych, I.V. Reception of professionals' expertise structure. The article outlines the features of the competence-based approach and analyzes the scientific literature for the theories and concepts that consider a variety of competences in the structure of professionals' expertise. The author discusses the psychological approach that emphasizes the links between individuals' expertise and their socialization. From the perspective of this approach, expertise is individuals' high-level preparedness for successful carrying out of professional activities, adequate understanding of the world and effective communication with it.

Based on the systemic approach the author presents a set of requirements for individuals' expertise and professionalism as well as describes a professional's psychogram which includes personal qualities in line with the hierarchical structure of the psyche as well as determines the basic professionally important psychological qualities which embrace individuals' motivational, intellectual, communicative, regulatory and character-relevant characteristics.

The author also analyzes the integrative approach to determining professionals' expertise. According to this approach, expertise is a complex integrated system consisting of interrelated and interdependent motivational, cognitive, operational, personal and other components.

Keywords: expertise, competence-based approach, socialization, social forms of activity, integrative approach.

Відомості про автора

Івашкевич Ірина Владиславівна, пошукач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне, Україна.

Ivashkevych, I.V., PhD student, Dept. of educational and developmental psychology, Rivne State Humanitarian University, Rivne, Ukraine.

E-mail: Natasha1273@ukr.net